

SURİYE'DEKİ ARAP MİLLİYETÇİLERİN FRANSIZLARA KARŞI BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ (1920-1946)¹

Seda Alpaslan² Yüksel Kaştan³

Anahtar Kelimeler

Fransa
Suriye
Milliyetçilik
Ayaklanma
Bağımsızlık

Özet

Suriye, Orta Doğu'daki stratejik ve jeopolitik konumu dolayısıyla emperyalist devletler tarafından oldukça önemsenen bir yerdir. İngiltere ve Fransa arasında yapılan Sykes-Picot Antlaşmasıyla Fransa'nın payına düşen Suriye, yine bu antlaşma doğrultusunda Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Suriyeliler ilk günden beri bu işgalden rahatsızdır. Sonrasında da Fransa'nın uygulamış olduğu emperyalist politikalar halkın milli duygularının ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. 1925 yılına gelene kadar çok da etkili olmayan ayaklanmalar ve direnişlerle sürdürülen mücadele, Sultan el-Atraş'ın önderliğinde başlayan isyan ile beraber mili bir boyut kazanmıştır. Fransızlar çok geçmeden büyük yankı uyandıran ve yayılan bu ayaklanmayı bastırmıştır. Akabinde Suriye'deki yönetimini yumuşatma kararı alan Fransa ile Suriyeli milliyetçiler arasında bir uzlaşma ortamı oluşmuştur. Ancak Suriyeli milliyetçilerin gelecek ile ilgili planlarında elbette ki bağımsız bir Suriye modeli vardır. Bu çalışmada, Suriye'nin, 1920'den, bağımsızlığını kazandığı 1946 yılına kadar Fransız Mandasına karşı vermiş olduğu mücadele, Fransa'nın uyguladığı emperyalist politikalar sonucunda şekillenen Suriye'deki milliyetçi anlayış ve hareket ele alınmıştır.

Makale Bilgisi

Gönderim Tarihi: 21.05.2020

Kabul Tarihi: 22.06.2020

Elektronik Yayın Tarihi: 28.06.2020

APA'ya göre alıntılama: Alpaslan, S. ve Kaştan, Y. (2020). Suriye'deki arap milliyetçilerin fransızlara karşı bağımsızlık mücadelesi (1920-1946). *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, X(X), 425-434.

Cited as (APA): Alpaslan, S., & Kaştan, Y. (2020). The struggle for independence against the french, arab nationalists in Syria (1920-1940). *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences (CALESS)*, 2(1), 425-434.

¹ Bu çalışma Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenen Suriye: Politik Süreç ve İnsanî Krizler (1914-2016) Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

² Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye, e-posta: seda_alpaslan@hotmail.com

³ Prof. Dr. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Antalya, Türkiye, e-posta: kastanyuksel@hotmail.com

THE STRUGGLE FOR INDEPENDENCE AGAINST THE FRENCH, ARAB NATIONALISTS IN SYRIA (1920-1940)

Keywords

France
Syria
Nationalism
Riot
Independence

Abstract

Syria is strategic and geopolitical in the Middle East because of its location, it was a pretty important place by the imperialist States. Made between Britain and France in Sykes-picot treaty with France, Syria's share was occupied by the French again in accordance with the treaty. Since the first day I was disturbed by this invasion of the Syrians. Afterwards, France's national imperialist policies applied in the emergence of feelings of the people played an important role. Until 1925, the struggle did not influence the effective resistance and riots, Sultan Al-atras with the rebellion that began under the leadership of a shaft dimension. The French put down the revolt soon spreading and major repercussions. Syrian nationalists in Syria, which the administration subsequently decided in the environment of a compromise between smoothing with France occurred. However, the Syrian nationalists ' plans for the future, of course, had the model of an independent Syria.

Article Info

Received: 21.05.2020

Accepted: 22.06.2020

Online Published: 28.06.2020

1. Giriş

Yüzölçümü 185.180 km² olan Suriye Arap Yarımadası'nın Kuzeybatısında yer alır. Kuzeyinden Türkiye, doğusundan Irak, güneyinden Ürdün, güneybatısından İsrail ve Lübnan ile komşudur. Türkiye ile olan sınırı 877 km'dir (Özey, 1997: 308). Ortadoğu ülkelerinden biri olan ve Akdeniz'e kıyısı bulunan Suriye, tarih içerisinde farklı isimlerle anılmıştır. Mısırlıların bölgeyi Retenu olarak adlandırdığı biliniyorken, Tevrat'ta bölgenin ismi Lotanu ve Rotanu olarak geçer (Günaltay, 1987:1 110-112). Arap tarihi kaynaklarına baktığımızda da bölgenin Şam ve Dımaşk olarak zikredildiği görülmektedir (Yücel ve Sevim, 1992: 304).

Bugün Suriye olarak bildiğimiz bölge 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mercidabık zaferiyle Osmanlı topraklarına katılmış (Hammer, 2008: 417) ve 403 sene Osmanlı toprağı olarak kalmıştır. Fransa Haçlı Seferleri'nden bu yana Ortadoğu'da söz sahibi olabilmek için kendine Suriye'yi hedef seçmiştir. Kapitülasyonların sağladığı avantajlarla bölgede bulunan Fransa, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor durumdan faydalanarak ve bölgedeki Hristiyanları bahane ederek politikasını değiştirmiştir (Metintaş, 2019: 79).

İngiltere ise Orta Doğu'da kontrolü eline almak istediğinden 1. Dünya Savaşı başlarında Mekke Emiri Şerif Hüseyin ile o zamana kadar yürüttüğü görüşmeleri sıklaştırmış ve 1915'te masaya oturarak Mc Mohan Antlaşması'nı imzalamıştır. Antlaşmaya göre Şerif Hüseyin Osmanlı'ya karşı ayaklanacak ve savaşta İngiltere'yi destekleyecek, İngiltere de karşılığında bağımsız bir Arap Krallığı'nın kurulmasına yardım edecektir (Beinin ve Hajjar, 2017, s. 2). Bu noktada Ortadoğu'yu paylaşmak için bir antlaşma yapmak konusunda İngiltere'ye ısrar eden Fransa'nın itirazları devreye girer ve Rusya'nın da onayıyla 1916'da Sykes-Picot Antlaşması imzalanır. Bugünkü sınırlarla ifade edecek olursak, antlaşma Suriye, Filistin, Irak ve Lübnan'ı kapsamaktadır (Gürseler, 2016: 80). Sykes-Picot Antlaşması'na göre:

Suriye'nin Akka'dan itibaren kuzeye doğru bütün kıyı bölgesi, Fransa'nın; Bağdat-Basra arasında kalan Dicle ve Fırat bölgesi de İngiltere'nin olacak şekilde bir harita çizilmiştir. Geri kalan topraklarda bir Arap devleti veya Arap devletlerinden oluşacak bir federasyon kurulacaktır. Bununla birlikte bahsi geçen Arap devletinin Akka-Kerkük çizgisinin kuzey bölümü Fransızların, güney bölümü de İngilizlerin kontrolüne verilecektir. Suriye'nin kıyı kesimleri bu antlaşmayla Fransızlara bırakılmıştır (Armaoğlu, 2007: 126).

Bu antlaşma, Çarlık Rusya'sındaki Bolşevik İhtilali sonucunda Rusya tarafından açığa çıkarılmış ve İngiltere ile Fransa'nın Ortadoğu ile ilgili planları deşifre olmuştur. Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesiyle Ortadoğu'da oluşan boşluğu İngiltere ve Fransa emperyalist emelleri doğrultusunda şekillendirecektir.

2. Suriye'nin Fransız Mandası Haline Gelmesi

Milletler Cemiyeti Sözleşmesi'nin 22. maddesine göre öncesinde Osmanlı toprağı olan Orta doğu ülkeleri kendilerini yönetmeye hazır olmadığından, Avrupa ülkeleri bunları bağımsızlığa hazırlamak adına himayesine alacaktır (Commins, 2004: 113). Fransa da Suriye'nin kalkınmasında rehberlik etmek üzere bu görevi üstlenmiştir. Durum kâğıt üzerinde böyledir fakat gerçek bundan çok daha farklıdır. Amaç Milletler Cemiyeti Sözleşmesi'ne dayanarak burada manda idaresi oluşturmak ve Suriye'yi dolaylı yoldan işgal etmektir.

Araplara göre ise İngiltere ve Fransa bağımsız bir Arap devletinin kurulması fikrine sıcak bakmaktadır. Paris Barış Konferansı'nın (1919) yapıldığı sırada Hicaz Kralı'nın oğlu Faysal da görüşmelere katılmıştır. Buradaki görüşmede Faysal, bağımsız bir Arap devletinin kurulması gerektiğini savunurken, Fransa ve İngiltere'nin aklından geçen birden fazla küçük devletler kurarak buralarda manda yönetimini hayata

geçirmektir. Çünkü bölgede izlenecek olan “böl-parçala-yönet” politikasıdır. Nitekim Suriye ve Lübnan Fransa mandasına verilmek suretiyle paylaşımlar gerçekleşmiştir.

Haziran 1919 Şam’da Suriye Genel Kongresi toplanmıştır (Odabaşı, 2018: 187). Filistinli ve Lübnanlı delegelerin katılımlarıyla toplanan kongrede Faysal’ın Arap Devleti projesini destekleyen kararlar alınmış ve Barış Konferansı’na bir memorandum gönderilmiştir. Ardından da Birleşik Arap Emirlikleri Krallığı’nı ilan ederek krallığın başına da Hicaz Kralı Hüseyin’in oğlu Faysal’ın getirildiği duyurulmuştur (1920) (Turan, 2003: 131).

Temmuz 1919’da Suriye Genel Kongresi’nin Barış Konferansı’na Gönderdiği Memorandum (Turan, 2003: 131);

1.Suriye’nin tam ve mutlak bağımsızlığını istiyoruz.

2.Suriye hükümetinin geniş ölçüde adem-i merkezîyetçi, azınlıkların haklarına saygı gösteren demokratik anayasal monarşi olmasını, şanlı özgürlük mücadelemizi yöneten ve bizim tam güvenimizi kazanan emir Faysal’ın kral olmasını istiyoruz {...}

3.Suriye Araplarının bağımsızlığa diğer ilerlemiş ırklardan daha az yatkın olmadığını, bağımsızlıkları sırasındaki Bulgarlar, Yunanlar ve Romanyalılardan hiçbir şekilde daha az gelişmiş olmadığını göz önünde bulundurarak bizi mandater bir gücün bakımına bırakıp yarı gelişmiş milletler arasında sayan Kavimler Cemiyeti Paktı’nın 22. Maddesini protesto ediyoruz

{...}

5{...} Büyük Britanya’nın yardımını istiyoruz; yeter ki bu yardım tam bağımsızlığımızı ve ülkemizin birliğini ihlal etmesin ve bu yardımın süresi 20 seneyi geçmesin.

6.Suriye topraklarının hiçbir bölümü üzerinde Fransa hükümetine hiçbir hak tanımıyoruz ve bize yardım etmesini veya ülkemizde ya da başka topraklarda güç sahibi olmasını reddediyoruz.

7.Filistin diye tabir edilen Suriye’nin güney bölgesinde bir Yahudi vatani oluşturmak isteyen Siyonistlerin ihtiraslarına ve ülkemize yapılan Siyonist göçüne karşı çıkıyoruz. Zira onların unvanlarını tanımıyoruz, onları ülkemiz için milli, iktisadi, siyasi açıdan büyük bir tehlike olarak görüyoruz. Yahudi vatandaşlarımız bizimle aynı haklardan yararlanacak ve ortak sorumluluklarını yerine getireceklerdir.”

Suriye Genel Kongresi’nin ilan ettiği Birleşik Arap Emirlikleri Krallığı ve Kralı Faysal, 1920’de San Remo’da yapılan konferansta tanınmayarak, Suriye ve Lübnan

Fransa'nın mandasına bırakılmıştır (Commins, 2004: 111). Kısacası Sykes-Picot antlaşması bu konferansta yürürlüğe girmiştir (Şahin, Şahin ve Yüce, 2014: 113). Suriyeliler için Fransız mandasını kabul etmek gibi bir durum söz konusu değildir (Khoury, 1989: 5). Nitekim bunun himayeden öte bir işgal olduğu açıktır çünkü Fransa Suriye'yi doğrudan yönetmek niyetini taşımakta ve bunu gizlememektedir.

Suriyeliler, Fransa'nın Suriyeyi geri vermeyeceğini farketmişlerdir (Commins, 2004: 111). Fransa Suriye üzerindeki iradesini sağlamlaştırmak için 90.000 askeri bölgeye göndermiştir. Bu kuvvet manda yönetimine karşı ayaklanan halkı bastırması ve Fransızlar Kral Faysal'ı Suriye'den çıkarmıştır (Armaoğlu, 2007: 198). Bu esnada takvimler 24 Temmuz 1920'yi göstermektedir ve bu tarihten tam bağımsızlığın ilan edileceği 1946 yılına kadar Suriye'nin Fransız mandası olarak geçireceği süreç başlamıştır.

Fransız Mandası Yönetimi Altında Suriye (Provence, 2005: 2)

3. Suriye’de Fransız Mandasına Karşı Arap Milliyetçiliğinin Ortaya Çıkması

Arap Milliyetçiliği, Arapları yücelten, din yerine kan bağına esas alan, dil ve tarih birliğine dayanan bir devlet kurmayı amaçlayan politik ve fikri bir harekettir (Turan, 2003: 254). İlk olarak Suriye’de bazı Müslüman ve Suriyeli ve Lübnanlı birkaç Hristiyan yazarın paylaştığı duygularla ortaya çıkmıştır (Hourani, 2009: 364). Bu kişiler genellikle 19. Yüzyıl başlarından itibaren batı tarzında eğitim veren, Beyrut’taki Amerika Koleji, St. Joseph Cizvit Koleji ve Kahire’deki el Ezher gibi okullarda yetişmiş kimselerdir (Soy, 2004: 175; Demirel, 2019: 71).

Söz konusu okullarda verilen eğitimle birlikte Batının etkisinde kalınması, Osmanlılaşma, Jön Türklerin ortaya çıkması ve tüm bunların yanında Osmanlı’nın Suriye’nin yerel ihtiyaçlarına cevap verememesi Arapların kenetlenmesine, Arap tarihine ve kültürüne olan ilginin artmasına sebep olmuştur. Arap tarihine ve kültürüne duyulan bu ilgi tüccarından zanaatkarına, popüler dini liderlerden yeni eğitilmiş gençlere kadar nüfusun büyük bir kesiminde heyecan uyandırmıştır (Khoury, 1989: 6).

Osmanlı yönetimindeyken zemini oluşturulan Arap milliyetçiliği Fransa’nın bölgedeki varlığı karşısında harekete geçmiştir. Fransa Suriye’de “böl-yönet” (divide and rule) anlayışıyla bir politika izlemiştir (Sander, 2007: 83). Bu doğrultuda, Şam, Halep, Alevi Devleti, Cebel-i Druz, Lübnan ve Özerk İskenderun olarak 6 bölgeye ayırdığı (Çeviker ve Küçükbiltegin, 2011: 4) Suriye’de çok geçmeden bağımsızlık ayaklanmaları baş göstermiştir. Çünkü bu bölünüş, Suriyelileri, Suriye’nin bağımsızlığı için mücadele etmeye sevk etmiştir. 1925’de Cebel-i Druz’da Sultan el-Atraş (isyan orduları başkumandanı) 10.000 kişilik bir orduyla harekete geçmiş ve bir ayaklanma başlamıştır (Thompson, 1999: 43) Cebel-i Druz’da başlayan ayaklanma Şam’a sıçramıştır. Burada ayaklanmanın lideri olarak Hasan el-Harrat karşımıza çıkmaktadır. Adeta bir domino etkisi yaratan ayaklanmalar Şam’dan sonra Hama ve Humus’u da etkilemiş, buralarda ise Barazi, Geylani, Azm ve Tayfur aileleri ve Delal ve Abdülğani Neşavati, Halil Attasi, Fevzi Kavukçu gibi isimler önemli rol oynamıştır (Umar, s.493).

1925 ile 1927 yılları arasında gerçekleşen ve Suriyeli kadınların da aktif bir şekilde yer aldığı ayaklanmaları, Fransızlar kanlı bir şekilde bastırmıştır (Thompson, 1999: 48). 1926’da Lübnan’a bir ‘sözde bağımsızlık’ vermiştir. 1928 yılında Suriye’de İbrahim Hannau liderliğindeki komite Fransa’ya Lübnan’dakine benzer parlamenter anayasa taslağı sunmuştur. Bu taslakta vatandaşlara mülkiyet özgürlüğü, adil yargılama, zorunlu ilköğretim gibi talepler de yer almıştır (Thompson, 1999: 52). Fransa ancak 1930’a gelindiğinde Suriye’ye de Fransız mandasında kalmak koşuluyla bir ‘sözde bağımsızlık’ vermiştir.

Suriye’nin tam anlamıyla bağımsız olmasını isteyen Arap milliyetçileri pek tabii bu sözde bağımsızlık durumundan memnun olmamışlardır. Başında İbrahim Hannau ve Haşim el-Ataşi’nin bulunduğu Vatan Kitleleri önderliğinde mücadeleyi sürdürmüşlerdir (İnanç, 2012: 23). 1927 yılında iktidara gelen Vatan Kitleleri bir

anayasa hazırlasa da Fransa bu anayasayı onaylamayıp, meclisi süresiz bir şekilde tatil etmiştir.

1933 yılında Suriye-Fransa arasında bir antlaşma metni oluşturulmuştur. Antlaşma şartları şöyledir (Umar, s. 501-502);

"1. Fransa ve Suriye hükümetleri dışişlerinde hiçbir kayıt olmaksızın birbirine danışmalar ve bildirirler.

2. Dış temsilciliklerde Suriye konsolosu olmaz ve Suriyeliler Fransız konsolosluğunca temsil edilirler.

3. Mandanın bitimiyle Suriye için Fransız Hükümetinin onayladığı antlaşmalardan doğan tüm hak ve görevler Suriye Hükümetine bırakılacaktır.

4. Her türlü silahlı tehdide karşı gerekli müdafaa tedbirlerini iki hükümet birlikte alacak.

5. Bu antlaşma süresince Suriye'nin müdafası ve düzenin korunması Fransız askerlerinin sorumluluğundadır.

6. Suriye Hükümeti Milletler Cemiyetinin kabul ettiği azınlıkların kişisel ve dini hakların teminini kabul eder.

7. 24 Temmuz 1922 tarihindeki Londra antlaşmasıyla gelen iktisadi haklar idaresine Suriye de katılacaktır.

8. Antlaşma süresi 5 yıl olup, tasdikten sonra Milletler Cemiyetine tebliğ edilecektir.

9. Suriye'nin Milletler Cemiyetine girmesiyle birlikte eski Fransız Hükümetine olan bağlılığı düşecektir.

10. Antlaşma Arapça, ve Fransızca olmak üzere iki nüsha yazılacaktır."

Bu antlaşma Fransız Meclisi'nde onaylanmadığı için sadece bir metin olarak kalmıştır.

4. Suriye'de Fransız Mandasının Sona Ermesi Ve Suriye Arap Cumhuriyeti'nin İlanı

Fransa'nın baskıcı tutumlarına daha fazla tahammül edemeyen Suriyeliler 1936 yılına gelindiğinde genel bir greve gitmiştir. Ancak Fransa bu grev karşısında da çok sert tedbirler alarak pek çok üniversite öğrencisi ve masum insanı canından etmiştir. Arap milliyetçiliğinin önde gelen liderlerinden Şükrü al-Kuvvetli, Cemil Merdam Bey, Lütfi el-Haffar, Sadullah el-Cabiri, Fahri Barudi, Sabri el-Aseli ve Necib el-Reyyis gibi isimler sürgün edilmişlerdir (Umar, s. 502-503). Sonunda Suriye ile Fransa, Suriye'nin 5 yıl içinde tam bağımsız olmasını vadeden bir antlaşmanın görüşmelerine başlamışlardır (Altuğ, 2008: 84). Son derece çekişmeli geçen müzakerelerin ardından antlaşma yapılmıştır. Ancak Fransa'da hükümetin değişmesi sebebiyle bu antlaşma uygulamaya girmemiştir.

Aynı yıl dünyada da Suriye'nin geleceğinde etkili olacak olan önemli gelişmeler olmaktadır. İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesi, Nazi Almanya'sı tarafından Ortadoğu'da yürütülen propagandalar Fransa'yı Suriye ve Lübnan üzerinde daha ılımlı bir politika izlemeye mecbur etmiştir. Akabinde 1936 yılında Suriye ve Lübnan ile yapılan antlaşmalarla Fransa buralardan el çekmeyi kabul etmiştir. Bununla beraber 2. Dünya Savaşı patlak verdiği esnada Fransa Parlamentosu hala bu antlaşmaları onaylamadığı için bu durum savaş esnasında ve sonrasında Fransa-Suriye ilişkilerini olumsuz etkilemiştir (Armaoğlu, 2007: 199).

İlişkileri olumsuz etkileyen bir diğer mesele de Hatay sorunu olmuştur. Türkiye'nin girişimleri ile birlikte Milletler Cemiyeti tarafından 1937'de gündeme alınan sorun ile ilgili Hatay'ın kendi kendini idare eden bir devlet olması yönünde karar verilmiştir. 1938 Eylül'ünde kurulan Hatay devleti bir yıl kadar bağımsız kalmıştır (Gönlübol ve Sar, 2006: 133). Türkiye ile Fransa arasında süren müzakereler sonucunda 1939'da Hatay Türkiye'ye katılmıştır (Okur, 2009: 150). Bu durum Suriye'de durumları daha da karmaşık hale getirmiş ve hükümet feshedilmiştir.

1940 yılında Fransa'nın işgal edilmesiyle iktidara gelen Vichy hükümeti Suriye'ye yeni bir komiser atamıştır. Ancak Vichy hükümeti birliklerinin art arda aldığı yenilgiler sonucunda Suriye'de yönetim Özgür Fransa otoritesine geçmiştir. 1943 yılında yapılan seçim ile Vatan Kitleleri iktidara gelmiş ve Şükrü El Kuvvetli devlet başkanı olmuştur. Kuvvetli'nin yoğun çabalarıyla Suriye hükümeti, 1920 yılında Fransız mandasına girdiği andan itibaren kontrolünü kaybettiği gümrük, vergi, sosyal işler gibi tam 14 dairenin yönetimini yeniden ele geçirmiştir. Fransa'ya eğitim, güvenlik, sosyal ve kültürel işlerin idaresi kalmıştır.

II. Dünya Savaşı'nın ardından, 15 Nisan 1946 yılına gelindiğinde, Fransa, Suriye'den tamamen çekilmiş, aynı yıl Suriye, Suriye Arap Cumhuriyeti adıyla BM'ye katılmıştır. Manda döneminin sona erdiği tarih olan 17 Nisan milli bayram ilan edilmiştir ve halen Suriye'de kurtuluş günü olarak kutlanmaktadır.

5. Sonuç

19. Yüzyılda Avrupa'ya, 20. Yüzyılda ise tüm dünyaya hâkim olan milliyetçilik akımı doğal olarak Arapları da etkisi altına almıştır. Medeniyetler beşiği Ortadoğu, stratejik konumu, sahip olduğu doğal kaynaklar ve tarihi zenginliği açısından her zaman diğer devletlerin ilgi odağı olmuştur. Bu anlamda sömürgecilik faaliyetlerini sürdürmek için gücü elinde bulunduran devletler tarafından paylaşılmasın bir kıymet olarak bölgeyi değerlendirmek yerinde olur. Sömürgecilik olarak tabir ettiğimiz bu hareket ise zaman içerisinde yerini 'Mandater Yönetim' şeklinde tanımlayacağımız bir idare biçimine bırakır.

Suriye, Osmanlı elinden çıktıktan sonra bağımsızlık rüyaları görürken uykudan uyanmış ve kendisini yukarıda bahsettiğimiz mandater yönetim biçiminin kucağında bulmuştur. O an itibarıyla başlayan sancılı bağımsızlık mücadelesi 20 yılı aşkın sürmüştür.

Bu süreçte Fransa'nın uyguladığı baskıcı sosyal ve ekonomik politikalar, halkın bağımsızlık duygularını kaşımış ve kabartmıştır. Bu anlamda 1925-1927 yılları arasında yoğun bir gayret sarf edilmiş ancak sonuç alınamamıştır. Fransa kanlı bir şekilde ayaklanmaları bastırmıştır. Bu ise bağımsızlık yolunda Suriyeli Arapları daha da kamçulamıştır. Tam bağımsızlığın kazanılacağı ve bir devlet olarak dünya platformuna çıkılacağı 1946 yılına kadar askeri ve siyasi her kanaldan yürütülen faaliyetler bir an olsun durmamıştır.

Suriye'deki Arap milliyetçilerin bağımsızlık yolunda Fransa'ya karşı gösterdikleri direnç, Fransa'nın Suriye'de otoriteyi sağlamak adına izlediği böl-parçala-yönet politikası aslında Ortadoğu'nun geçmişten günümüze yaşadığı ve yaşamakta olduğu şeyi, Suriye'nin ve bölgenin bugün geldiği noktayı anlamamızda bize yol gösterici niteliktedir.

Kaynakça

- Altuğ, S. (2008). "Suriye Arap Milliyetçiliğinde Vatan Ve Suriyelilik". *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. No:39, Ekim.
- Armaoğlu, F. (2007). *20. Yüzyıl Siyasal Tarihi*, C. 1-2, İstanbul: Alkım Yayınları.
- Beinin, J. ve Hajjar L. (2014). *Palestine, Israel And The Arap-Israeli Conflict*. *MERİP*, February.
- Çeviker, A. ve Küçükbiltekin, H. (2011). "Fransız Mandası Döneminde Suriye'nin Ekonomik Yapısı Ve Türkiye İle Ticari İlişkileri", *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*. C. 3, No 2.
- Commins, D. (Historical Dictionary of Syria. Maryland: The Scarecrow Press.
- Demirel, A. (2019). Ortadoğu'da Fransız Emperyalizm: Fransız Manda Yönetimi Döneminde Suriye (1920-1946). *BELLEK*. Cilt:1, Sayı: 1, ss.69-89.
- Gönlübol, M. ve Sar, C. (2006). *1919-1939 Dönemi, Olaylarla Türk Dış Politikası* (1919-1995). C. I, Ankara.
- Günaltay, Ş. (1987). *Yakın Şark III Suriye Ve Filistin*, Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Gürseler, C. (2016). "Yeni" Olgusu: 100. Yılında Sykes Picot Antlaşması, Ortadoğu ve Türkiye. *Akademik Bakış*. Cilt: 9, Sayı: 18, ss.79-92.
- Hammer, J. V. (2008). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Söğüt Yayınları.
- Hourani, A. (2009). *Arap Halkları Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 8. Baskı.
- İnanç, Z. (2012). Fransa'nın Suriye Politikası, Suriye Krizinde Bölgesel Ve Küresel Aktörler. *SDE Analiz*. Ankara, ss.22-27.

- Khoury, P. (1989). *Syria and The French Mandate: The Politics of Arab Nationalism 1920-1945*. New Jersey: Princeton University Press.
- Metintaş, M. Y. (2019). Suriye Coğrafyasında 1919-1921 Döneminde Siyasal ve Sosyal Olaylar ve Türkiye Fransa İlişkileri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:4, Sayı:1, ss.78-112.
- Odabaşı, H. (2018). Avrupa Emperyalizmi ve Suriye Direnişi (1919-1922): Türk Milli Mücadelesiyle Ortaklıklar ve Ayrılıklar. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 7, ss.173-209.
- Okur, M. A. (2009) "Emperyalizmin Ortadoğu Tecrübesinden Bir Kesit: Suriye'de Fransız Mandası", *Bilig*, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı. Sayı: 48, ss.137-156.
- Provence, M. (2005). *The Great Syrian Revolt and The Rise of Arab Nationalism*. Austin, Texas: University of Texas Press.
- Sander, O. (2007). *Siyasi Tarih 1918-1994*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Soy, B. (2004). Arap Milliyetçiliği: Ortaya Çıkışından 1918'e Kadar. *Bilig*. Sayı: 30, ss.173-202.
- Şahin, İ. vd. (2014). Birinci Dünya Savaşı Sonrası İngiltere'nin Irak'ta Kalma Çabaları. *Akademik Bakış*. Cilt: 8, Sayı: 15, ss.105-132.
- Thompson, E. (1999). *Colonial Citizens: Republican Right, Paternal Privilege and Gender in French Syria and Lebanon*. New York: Columbia University Press.
- Turan, Ö. (2003). *Medeniyetlerin Çatıştığı Nokta Ortadoğu*. İstanbul.
- Umar, Ö. (2004). *Osmanlı Yönetimi Ve Fransız Manda İdaresi Altında Suriye (1908-1938)*. Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Yücel, Y. ve Sevim, A. *Türkiye Tarihi*, C. 4, Ankara, 1992.